

МЕХАНІЗМИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

І. О. Паламарчук, аспірант

*Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН
України, м. Одеса*

Розвиток ринкової економіки вимагає розробки та впровадження адекватних інституціональних механізмів, проте їх створення являється надзвичайно складним і тривалим процесом. Вони важко піддаються запозиченню, дія законів, ефективно регулюючих економіку в розвинених країнах, при запозиченнях перетворюється існуючим інституціональним середовищем. Тому значимість дослідження механізмів інституціональної економіки як в теоретичному, так і в практичному значеннях на даному етапі розвитку держави важко переоцінити.

Разом з тим, саме механізми інституціональної економіки мають принципове значення на шляху до євроінтеграційних процесів України, побудови демократичного державотворення, розвитку громадянських інститутів, оскільки вони виступають базисом для становлення демократичної, правової та соціальної держави. Такі визначальні елементи інституціональної системи, як інститути власності, трансакційні витрати, контрактні відносини, звичаї та традиції зумовлюють пріоритетність інституціональних засад формування перехідних економік, сприяють інтеграції національних економік у світову господарську систему.

Особливу роль у розвитку та дослідженні інституціональної економіки зіграли теоретичні роботи зарубіжних та вітчизняних вчених, які розвивали її категоріальний апарат та методологію інституціональної аналізу - К. Менар, Д. Норт, Р. Нельсон, Р. Коуз, Дж. Серл В. Гребенников, В. Зотов, С. Кірдіна, О. Олійник, Н. Лебедева, А. Шаститко та ін. Аналіз стану наукових праць у вітчизняних та зарубіжних джерелах свідчить, що й нині залишаються недостатньо дослідженими питання формування механізмів інституціональної економіки. Оригінальні підходи і теоретичні рішення провідних дослідників створюють плідну основу визначення основних векторів подальшої диференціації та пошук умов і факторів розвитку високоєфективних інституціональних механізмів.

Механізми інституціональної економіки являють собою спосіб установа порядку, що стабілізує економічну структуру, контролює дотримання загальних норм господарської поведінки і забезпечують відтворення адекватних зовнішньому середовищу правил. У разі зміни економічних умов господарської діяльності структуру і межі угод, контрактів, договорів постійно переглядають, тому інституціональний механізм є процесом їх безупинного створення, розвитку й трансформації [2, с.151].

Механізми інституціональної економіки є основними засобами досягнення цілей в економічній діяльності суб'єктів. Одні з них служать стимулом скорочення часу на виконання умов контракту, інші спрямовані на мінімізацію витрат, треті орієнтовані на досягнення високої якості і цінності,

четверті–зосереджені одночасно на двох чи трьох пріоритетах приблизно однакової важливості.

Інституціональні механізми тісно пов'язані із поняттям «інститути», головна роль в суспільстві яких, як зазначає Д. Норт, "полягає у зменшенні невизначеності шляхом встановлення стійкої (хоча не обов'язково ефективної) структури взаємодії між людьми" [3, с. 21]. Інститути встановлюють правила та обмеження в діяльності акторів. Головне навантаження щодо формальних правил та обмежень покладається на державу.

Інститут, як система сталих відносин, має особливий механізм реалізації формально встановлених чи неформально існуючих норм та правил в процесі здійснення діяльності. Такий механізм виступає у вигляді цілісної системи упорядкування ролей і взаємовідносин суб'єктів у відповідності з традиціями та новими встановленими інститутами суспільства. До того ж, це надає змогу визначити подвійну природу структури інституціонального механізму, яка проявляється в тому, що одночасно в наявності маємо ознаки, притаманні як інститутам, так і механізмам. Практично, інституціональний механізм представляє собою реалізацію сутності, змістовного наповнення того чи іншого інституту підчас взаємодії між суб'єктами [1, С. 37].

До складних інституціональних проблем економіки України відносяться: невиконання головного принципу ринкової економіки – розмежування власності та влади; переплетіння економічної та політичної влади; неефективність механізмів захисту прав власності та контрактів.

Таким чином, нині ключовим завданням державної політики в Україні являється трансформація та формування ефективних інститутів ринкової економіки. В той же час, результативна діяльність механізмів інституціональної економіки має відбуватись еволюційним шляхом для уникнення спонтанних змін та інституціональних пасток.

Отже, перспективами наступних наукових досліджень у даному напрямку має бути подальше наукове супроводження формування нових та функціонування існуючих інституціональних механізмів, в яких спільна діяльність громади, органів публічної влади спрямована на створення стабільного економічного розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гордєєв О.К. Концептуальні підходи до сутності інституційного механізму [Текст]/ О.К. Гордєєв // Публічне управління: теорія та практика.–2012. – № 3. – С. 36-42.
2. Національна економіка [Текст]: навч. посібник / А. Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович. – К.: Знання, 2011 –463 с.
3. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики [Текст]/ Д. Норт; Пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б.З. Мильнера – М.: Фонд экономической книги “Начала”, 1997. – 188 с.